

Âyet ve Sûrelerin Tertibi Nasıl Yapılmıştır?

22 Nisan 2025

Hız. Peygamber (s.a.s.) inen âyetlerin, hangi sûrenin neresine konulacağını vahiy kâtiplerine bildirdiğinden dolayı (Ebû Dâvûd, Salât, 124 [786]; Tirmizî, Tefsîru'l Kur'ân, 10 [3086]) Kur'ân'daki âyetlerin tertibinin vahye dayalı (tevkîfî) olduğu hususunda ittifak edilmiştir. (Zerkeşî, el-Burhân, 1/353; Süyûtî, el-İtkân, 2/394; Zûrkânî, Menâhilü'l-İrfân, 1/412) Âyetler, Medine döneminin son yıllarında Hız. Peygamber (s.a.s.) ile Cebrâil (a.s.) arasında Kur'ân'ın baştan sona karşılıklı olarak tilavetinde (mukâbele/arza) ve Hız. Peygamber'in (s.a.s.) kıldırıldığı namazlarda bu tertip ile okunmuş ve sahâbe tarafından da aynı şekilde ezberlenmiştir. Daha sonra Kur'ân-ı Kerîm bu tertip ile Hız.

Ebû Bekir'in halifeliği zamanında bir araya getirilmiş ve Hız. Osman (r.a.) döneminde de çoğaltılmıştır. (Zerkeşî, el-Burhân, 1/331) Sûrelerin tertibi konusunda genel kabul, sûre tertibinin de tevkîfî olduğu şeklindedir. Hız. Peygamber'in Ramazan ayında Kur'ân-ı Kerîm'i Cebrâil ile karşılıklı tilavette bulunduğu (mukâbele/arza), son ramazanda da bu mukâbelenin iki defa tekrar edildiği (Buhârî, Fezâilü'l-Kur'ân, 7 [4998]), bu karşılıklı okumalara Zeyd b. Sabit'in şahit olduğu rivâyet edilmektedir. (Beğavî, Şerhü's-sünne, 4/525) Kur'ân'ın, Hız. Ebû Bekir döneminde toplanması (cem'i) ve Hız. Osman (r.a.) zamanında çoğaltılması (istinsah) ile görevli komisyonların başkanlığına Zeyd b.

Sâbit'in getirilmesinde onun bu yetkinliğinin etkili olduğu söylenebilir. Sahabe döneminde yapılan bu cem' ve istinsah faaliyetlerinde Kur'ân, elimizdeki mevcut tertibi üzere yazılmış ve çoğaltılmıştır. Bu iki faaliyet neticesinde ortaya çıkan mushafın tertibine sahâbe döneminde hiçbir itiraz vaki olmamış ve sahâbe bu tertip üzerinde icma etmiştir. Sahabe döneminden günümüze kadar Kur'ân hep aynı tertip üzere yazılmış olup farklı tertipler görülmemiştir.

Kaynak: Diyanet İşleri Başkanlığı, Din İşleri Yüksek Kurulu Fetvaları (12. Baskı, 2025), s. 539